

Истражувачки проект

Работен наслов

“ Дали нестабилните општества можат да поддржуваат стабилни држави?

Случаи на Босна, Црна Гора, Косово и Северна Македонија“

Вовед

Каков вид на политички кластер претставува Балканот, претежно про-демократски или недемократски, со преовладувачки либерални или нелиберални модели?

Дали има значителни разлики помеѓу државите со средна големина (во регионална смисла) и малите држави во врска со процесите на градење нација?

Кои се ПОЛИТИЧКИТЕ или СОЦИЈАЛНИТЕ сили кои работат за или против стабилноста на овие мали држави?

Скоро 200 години по (1830 година) првата независна држава на Балканот-Грчката држава и близу 150 години од одржувањето на Берлинскиот конгрес во 1878 година, на кој започна да се пишува сегашната политичка иднина на Балканот, тоа е сè уште регион кој е растргнат меѓу процесите што геостратешки се прелеваат и кон Запад и кон Исток.

Големите сили историски имале најголемо влијание врз создавањето и постоењето на балканските држави. Ниту големите сили на Западот и Истокот претпочитаа поддршка на поголемите држави, туку на малите држави кои би биле под нивна стратешка или политичка контрола. Интересите беа различни, но главно политички, иако по Берлинскиот конгрес станаа поважни економските интереси, за кои во 20 век се водеа две светски војни.

На почетокот на 21 век, **рамнотежата меѓу државните идеологии е нарушена**, немајќи доминантна идеологија што би била најмоќна (изборот е помеѓу либерализмот и национализмот како идеолошки најраспространет). Се чини дека поради нерешените проблеми на луѓето во повеќето земји во регионот како што се економската сиромаштија, нееднаквоста, економското лишување, проблемите со животната средина, загадувањето на воздухот и климатските

промени итн., **авторитарните и популистичките режими се зајакнаа на локалната политичка сцена како поефикасни владејачки механизми.** Овие настани се испреплетени и засилени од светската комуникациска револуција преку нови медиумски канали и социјални мрежи. Битката за срцата на граѓаните сега се води преку ЛАЖНИТЕ ВЕСТИ и ПОЛИТИЧКАТА ПРОПАГАНДА.

Сите мислеа дека ова е готово и завршено во 20-от век. Но, повторно имаме зголемување на бранот на водството на десницата, но сега со исклучително плитка идеологија или со популизам што не носи никаков напредок, туку прави повеќе проблеми за заедниците.

Земјите на Балканот се борат и со демократијата и со економијата. Значи, имаме економски и политички кривки земји околу нас, во споредба со поголемите европски држави, кои немаат соодветни демократски традиции и кои, ако не бидат „надгледувани“ од страна на Брисел или Вашингтон, многу бргу ќе создадат политичка криза, што би се претворило во безбедносно прашање. Новиот дух и надеж од 1989-тата исчезна, а земјите не отидоа многу далеку со нивните „демократски“ општествени модели.

Во оваа политичка трансформација, по распаѓот на СССР, Југославија и Чехословачка, се уште не е познато која држава во каква позиција е во поглед на развојот и демократската перспектива. Имам земји кои преговараа со Брисел со години, а преговорите не се ни започнати, Србија го отвори преговарачкиот процес, но има блиски контакти со сите големи земји во светот (на пример, Русија, Кина). Српско-албанскиот националистички пристап никогаш не може да најде решение за Косово. Нешто функционира, нешто не функционира. Најголемата загуба досега е на страната на обичниот народ, кој ги следи своите корумпирани елити со децении и гледа како тие се збогатија наспроти нивната социјална сиромаштија (економска и културна).

И како последно, но не и најмалку важно, малите држави и нивното „културно“ наследство или непостоечко политичко „единство“ не можат да ја заменат лошата реалност во корист на луѓето. Без разлика дали „користат“ религија, јазик на патриотизам или други одредени општествени вредности, некои од помалите држави на Балканот не обезбедија само по себе доволно материјал за изградба на стабилно општество или внатрешна „национална“

интеграција што може да донесе политичка интеграција која би служела како основа за постабилна и одржлива држава.

Методологијата што следи во истражувањето е креирана да нè води низ ова научно патување. Прашањето е како може да се изврши задачата? Дали ги бараме непостоечките “состојки”? Дали државите се разликуваат можеби со тоа што од самиот почеток имаат различни “креатори” и “благослов” од различни големи сили.

Тимот од Институтот за социолошки и политичко-правни истражвања што ќе работи на овој долгорочен проект е составен од:

- професор Петар Атанасов - раководител на проектот
- професорот Панде Лазаревски
- професор Славејко Сасајковски
- доцент Дритон Маљичи

Методологија

Откако го напишавме воведот, сега можеме да ја дизајнираме главната истражувачка тема што сакаме да ја проучуваме: **Долгорочните фактори за изградба или деконструкција на Босна, Црна Гора, Косово и Северна Македонија како одржливи држави.** Меѓу независните варијабли ќе го вклучиме **влијанието на големите сили**, потоа нивното **политичко и правно образложение** и **социјалните конфликти што внатрешно постојат** и влијаат на иднината на овие општества. Во поширок контекст, ние исто така ќе се занимаваме со **„конструирана“ идеологија** за стратешките цели на малите држави и **политичката идеологија на нивните елити**, како и културниот или човечкиот материјал во општествата што можеби не е доволно стабилен за да се постигне долгорочно постоење и просперитет.

“Материјалот” што луѓето го носат и нивните постапки не можат да го променат текот на историјата, но можат да ја „усвојат“ „идеологијата“ на политичките елити кои се борат и гребеат за „поддршка“ на големите сили. Со едноставни зборови, **дали можеме на Балканот да имаме соодветна мала држава со пристојно општество и задоволни луѓе?** Почетната позиција на тимот во согласност со нашата задача беше дека **што поголема е поддршката од страна на некоја од големите сили, што повеќе слична идеологија која е поблиску до таа сила, и повеќе всадени културни вредности блиски до првите два фактори, шансите за подигнување на нови држави беа историски поголеми.**

Исто така, ќе се обидеме да ги бараме „вредностите“ на луѓето кои се распространети во одреден период на постоење на некоја заедница и евентуалните „креатори“ на доминантните вредности како главни предизвикувачи што овозможуваат „дизајнирање“ на општеството и идеологијата да биде „создадена“. Секој човек од овие четири студии на случај (Босна, Црна Гора, Косово и Северна Македонија) е приврзан за некои религиозни, јазични или општествени вредности кои беа „искористени“ за да бидат предмет на пропаганда на политичките елити со нивната идеологија што беше позајмена од некаков влијателен културен или политички модел.

Методолошки е многу тешко да се споредат или истражат земјите во врска со нивните уникатни и сложени процеси или политички практики во нивните патишта за градење држава / нација. На пример, според демократските практики во Швајцарија, што е најпознат пример за директна демократија, тие понекогаш не изненадуваат со референдумски прашања кои не се во духот на верската толеранција, за разлика од Велика Британија или Германија. Но, Швајцарија се смета за држава со стабилно општество и одржлива држава.

Нашите мали балкански земји со конфликтен политички живот (многу често во позиција на пропаднати општества) немаат стабилни политички процеси. Исто така објавените компаративни истражувачки написи тврдат дека е многу тешко да се измерат или научно да се докажат предложените хипотези. Сепак,

постојат многу елементи според кои западните земји отишле понатаму во нивниот развој и успеваат и можеме да ги споредиме тука во регионот.

Преглед на литературата и истражување

Прво, **прегледот на литературата** ќе треба да ги најде оперативните елементи за аналитичката рамка за истражувањето што треба да се создаде. На самиот почеток може да се истражат многу теми или категории. Можеби е добра идеја да се дизајнираат парови од категории, како аналитички континуум (каде што државите можат да бидат позиционирани на скала), што би служело како аналитички алатки за споредба. На пример, тука се неколку парови:

- Воспоставени политички елити / Потенцијални нови политички сили
- Социјални протести / Политички консензус
- Политичка култура / Демократски достигнувања
- Етнички идентитет / Граѓански идентитет
- Индивидуален идентитет / Колективен идентитет / Мешани идентитети

Било кој од овие парови се одлични категории за компаративно истражување во повеќето од четирите држави што се испитуваат: Босна, Црна Гора, Косово и Северна Македонија. Ваквото истражување не е лесен проект. Предметот на истражување и достапноста на податоците треба да бидат добро избрани во зависност од главната единица на истражување.

Изборот на истражувачки единици е опционален според можностите за теренски посети и достапноста да се спроведат **интервјуа со експерти** или да се направат **квантитативни теренски истражувања со различни социјални групи**. Ваквите истражувања би можеле да се спроведат со помош на дигитални алатки, а вистинскиот предизвик е да се истражат елитите, но исто така и граѓаните кои се директно сведоци на нивните ранливи општества и неперсперитетни држави.

Генерално, Балканот е збир на земји во кои повеќето од нив на прв поглед се грижат „само“ за сопствените себични национални интереси.

На втор поглед, корумпираните елити често владеат со неспособни партиски кадри кои лесно се контролираат и го продолжуваат своето долгорочно „кралство“. Примерот за управување што го следат повеќето од нив е земен од поранешните социјалистички држави, начинот на кој владееше Комунистичката партија - **сите четири држави се од поранешна Југославија.** Тоа е еден вид мека идеологија со многу мнозински авторитаризам и без јасна визија за подобра иднина.

Нема мега заеднички меѓудржавни инфраструктурни проекти или суптилни културни процеси што би ги зближиле луѓето и „народите“. Има повеќе омраза отколку почит. Има повеќе пропаганда отколку објективност. Има повеќе предрасуди отколку вистина. Повеќе се потпира на странските сили отколку на своите потенцијали и кредибилитет.

Истражувањето ќе се спроведе во период од две години, во три фази и можност за теренско истражување. Не велите дека ќе произведеме ново револуционерно знаење, но, ќе се вклучиме во компаративна студија што може да покаже апсурд на досегашните застарени политички идеологии и можност за поголема одржливост отколку историски неуспех.